

lance in de boomkwekerij van de firma Okke Bosgra te Bergum. Deze kwekerij bestaat uit laag boomgewas en ligt in de nabijheid eener van ouds verlaten eendenkooi. In mijne onmiddellijke nabijheid vernam ik een onbekend geluid, dat bestond in twee achter elkaar volgende fluitstooten en daarna een eigenaardige kleppertoon. Op hetzelfde oogenblik zag ik een vogel in een jongen vruchtboom zitten. Deze vruchtboomen zijn hier ongeveer twee meter hoog, terwijl aardbeien er onder groeien.

Aangezien het mij gelukte den vogel op 4 à 5 M. afstand te naderen en daar de morgenzon heerlijk scheen, kon ik den vogel nauwkeurig gadeslaan en de kleur der veeren duidelijk onderscheiden. Over den rug was het dier roestbruin, onder den buik iets lichter, de borst *helderblauw*; in het midden van die blauwe plek vertoonde zich een wit, stervormig plekje; dit laatste trok juist mijn aandacht, omdat ik nimmer zoo'n vogel had gezien. De lichaamsbouw kwam juist met dien van den nachtegaal overeen, met recht uitstaanden snavel.

Mr. H. Albarda spreekt op blz. 39 van de *Naamlijst der Nederlandsche vogels* van: witgesterd Blauwborstje. (Deze soort is het ook geweest, en wel een ♂ S.)

De vogel scheen bijzonder tam te zijn.

Bergum.

(w. g.) J. ZIGTEMA.

Verzending van naturalien als monster zonder waarde.

Herhaaldelijk ontvingen wij pakjes met planten en dieren, die veel te hoog gefrankeerd zijn. De post heeft al zooveel voordeel bij *De Levende Natuur*, dat het jammer is nog onnoodige surtaxe te betalen; daarom volge hier een afschrift van het betreffende hoofdstuk uit de postwet.

XVII.

blz. 87 § 5.

Eveneens worden tegen het tarief der monsters toegelaten voorwerpen van nat. historie, gedroogde of voor bederf bewaarde dieren en planten, monsters voor delfstoffen enz. waarvan de verzending niet plaats heeft met handelsmerken en de verpakking is geschied overeenkomstig de algemeene voorschriften voor monsters van koopwaren.

Verpakking van monsters zonder waarde.

Zij mogen geen handelswaarde bezitten, noch eenige schriftelijke mededeeling bevatten, anders dan den naam of de firma van den afzender, het adres, fabriek- of handelsmerk; volgnummer of prijs; of die welke noodig zijn om herkomst en aard van de koopwaar aan te geven.

Levende bijen moeten worden ingesloten in doozen, welke zoodanig zijn verpakt, dat alle gevaar is uitgesloten en nochtans de inhoud gemakkelijk kan worden onderzocht.

Nog iets.

Bij ingezonden vragen verzoeken wij beleefd te vermelden of het antwoord in *De Levende Natuur* wordt verwacht, of per brief(kaart). In 't eerste geval moeten natuurlijk geen postzegels worden ingesloten. Ook is 't ons aangenaam door een of andere aanduiding onderricht te worden, of wij met een heer, een dame of een kind te doen hebben. 't Is zoo mal met mevrouw betiteld te worden, als men een heer is, of misschien nog geen van beide. Ook zijn wij gewoon aan kinderen uitvoeriger antwoorden te geven en duidelijker te schrijven.

Vergroeide madeliefjes.

De heerlijke vakantie, door velen reeds met genoegzaam tegemoet gezien, was nauwlijks weder aangebroken, of we verlieten de stad met haar druk gewoel, om eenige weken in de stille natuur door te brengen, en daar de verpoizing, uitspanning en het genot te zoeken, waar we al weken, ja maanden te voren over gedacht hadden.

Reeds op de reis genoten we bij het aanschouwen van zooveel heerlijks in de natuur en ons verlangen om dit alles van dichtbij te beschouwen werd sterker dan ooit: toen we dan ook goed en wel in Goes aangekomen waren en onze zaken in orde hadden gebracht, gingen we spoedig het Goesche land in, benieuwd naar 't geen onze eerste botaniseertocht op zou leveren.

Naar de gewone alledaagsche plantjes keken we bijna niet; het allerminst naar de madeliefjes, die ook hier als

overal hunne kopjes boven 't gras uitstaken, maar de planten, die we weinig of nooit gezien hadden, werden met vreugde begroet.

Menig uurtje hadden we reeds geloopt tusschen het golvende koren, dat, bukkend onder den last en wachtend op den sikkeldes landmans, uitgestrekte velden bedekte, waaruit we hier en daar roodachtige, witachtig-blauwe en zelfs eene witte korenbloem haalden, toen bij het overspringen eener sloot onze opmerkzaamheid werd getrokken door een bloempje, dat er heel bijzonder uitzag. In een oogwenk waren we er bij en zagen, dat het een madeliefje was, zooals we nooit te voren hadden gezien en dat zoo vreemd en toch zoo mooi gevormd was, dat we verbaasd in ons schik waren, zoo iets op onzen eersten tocht te vinden. Werkelijk, dit bloempje had een bijzonder aanzien.

Aan den top des stengels bevond zich niet zooals bij de normale madeliefjes slechts één hoofdje, maar verscheidene hoofdjes (z. g. bloempjes dus) waren weder tot een hoofdje vereenigd: een hoofdje in 't kwadraat. Twee der hoofdjes zaten op ongeveer 2 cM. lange bloemsteeltjes, terwijl de overige, ik telde er 19, slechts door kleine, maar toch duidelijk zichtbare steeltjes gedragen werden. Hier waren dus twee verschillende omwindsels. Het ééne, dat als omwindsel diende voor het geheele samengestelde hoofdje, bestond uit 13 in twee rijen geplaatste blaadjes van den gewonen vorm; het andere, dat om elk der hoofdjes zat en waarvan er dus 21 aanwezig waren, bestond uit 8—10 kleinere blaadjes. De hoofdjes waren niet zoo groot als anders en er bevonden zich 8—16 witte vrouwelijke straalbloempjes terwijl enkele er slechts een paar bevatten, die of door verschillende oorzaken verdwenen, of in 't geheel niet verschenen waren. Wat de schijf bloempjes aangaat, ze waren geel en tweeslachtig, ook minder in aantal en kleiner.

Ongewone Madeliefjes.

Al de hoofdjes kwamen te voorschijn uit den eenigszins verbreedten top des stengels, die zich boven het ééne omwindsel een mM. of drie had voortgezet. Om de verassing nog volkomener te maken bevond zich tusschen de hoofdjes een klein spatelvormig blaadje van iets meer dan 1 cM., dat ook uit den verbreedten stengeltop te voorschijn was gekomen.

De wortelbladen, uit wier midden zich een bloemdragende benevens een oude bloemstengel verhief, waren 8 in aantal en hadden den bekenden spatelvorm.

Iedereen zal begrijpen, dat we den omtrek ijverig doorzochten en weldra vonden we, niet ver van de plaats, waar het eerste stond, er nog een, dat niet zoo eigenaardig gevormd was als het eerste, maar toch dit gemeen had, dat verschillende hoofdjes (hier 8) tot een hoofdje waren vereenigd. Nu werd onze zoeklust nog meer geprikkeld en niet beschaamd, daar we aan dienzelfden slootkant nog 3 andere vonden, waaronder er één was, die onze bijzondere opmerking verdient. Uit het rozet van wortelbladen kwamen 2 stengels te voorschijn, die beide bloemen droegen. Aan den top van den eenen stengel bevond zich zoo'n samengesteld hoofdje en aan den top van den anderen een normaal ontwikkeld hoofdje.

Eigenaardig toch, dat zich dus uit één zaadje een plant ontwikkelt, die verschillend gevormde bloemen voortbrengt, zoodat dan toch in den bloeitijd door de eene of andere oorzaak die vergroeiing of wat het ook zijn mag, teweeg wordt gebracht. Voor dien dag was het met het zoeken uit en met het stellige voornemen, om den volgenden dag

die plaats en den geheelen omtrek ijverig te doorzoeken, gingen we huiswaarts.

't Was snikheet den volgenden dag, wel iets te heet, om den geheelen middag in de brandende zon te loopen en we deden dan ook maar het beste met de schaduw op te zoeken en ons onledig te houden met veenmollen vangen, hoewel we er slechts weinig vonden. 't Is anders een plaag voor den landbouw, die veenmollen. 't Gebeurt wel, dat op één dag een 20-tal aardappelplanten tegen den grond liggen.

Gelukkig, dat ze hier in den omtrek niet in zoo grooten getale voorkomen als op Walcheren.

Daar werden verleden jaar op een ongeveer 1 H.A. groot land door het ploegijzer 2 manden vol veenmollen boven den grond gebracht.

Toen de zon wat minder fel scheen, gingen we weer op den zoek. Eerst zochten we de slooten nog eens langs, waar de vorige gestaan hadden, maar tevergeefs, we vonden niets. Toch konden we ons niet van onoplettendheid beschuldigen, want onverwachts stond een veldwachter voor ons, zette groote oogen op (zeker om ons schrik aan te jagen) en vroeg, wat we nu eigenlijk uitvoerden, daar we nu reeds een kwartier lang onafgewend op den grond liepen te kijken en niet eens gezien hadden, dat hij in een droge sloot ons had begluurd. Na den goeden man verteld te hebben, wat we deden, gingen we eene sloot afzoeken, die tusschen twee erwtenlanden gelegen was en werkelijk vonden we hier weer iets bijzonders aan een madeliefje. Drie hoofdjes, iets kleiner dan de gewone, zaten tegen elkander aan den top van den stengel, ieder omgeven door een omwindsel. Het omwindsel van het geheele hoofd was grooter en bestond uit 14 blaadjes. Langs den stengel, op ongeveer 1½ cM. van het hoofdje bevond zich een schutblaadje van ± ½ cM. Twee verschillende vergroeiingen of vervormingen dus aan één plantje. Het verdere van den middag en den geheelen avond besteedden we met dien omtrek te doorzoeken en we mochten het geluk smaken nog vele andere madeliefjes met die vergroeiing te vinden, waarvan we er eenige in een bloempot mee naar Amsterdam hopen te nemen, om wat zaad te winnen. Hier hebben we reeds zaad verzameld. Werkelijk zijn we benieuwd, wat er het volgende jaar van terecht zal komen. Zijn we dan soms weer in ons geboorteland, dan zullen we van andere planten, waaraan we iets bijzonders opmerkten (ook juist op die plaats) meer studie maken.

Opmerkelijk is het toch, dat we nergens anders dan daar iets van die vergroeiingen waarnamen hoe nauwlettend we ook den volgenden dag die geheele streek doorzochten. Misschien bevindt zich daar iets in den bodem, dat die vergroeiing teweegbrengt. Hoe zij nu eigenlijk plaats hebben kan en plaats heeft, snap ik maar niet, wellicht kan een deskundige daar wel iets van mededeelen.

ARIE KOK.

Eene vergeten plant in onze Schoollora's.

Het vorige jaar voor den heer Heukels op onderzoek uit zijnde, vond ik eene mij onbekende Crucifeer op koolasch langs de tramrails. Bij determinatie kon ik den naam niet spoedig ontdekken. Drukke bezigheden (een examen voor de deur) deden mij de plant verwaarloozen. Gelukkig vond ik ze dit jaar weer. Opnieuw aan het determineren. Twee, drie dagen. Geen resultaat. Daar ik den heer Heukels niet telkens lastig wilde vallen (ik had hem pas een pakket *Sisymbrium* gestuurd), wendde ik mij tot Dr. Heinsius, die mij aanriep het exemplaar op te zenden aan de Nederl. Bot. Vereeniging (Dr. J. W. Chr. Goethart, 's Rijks-Herbarium, Leiden). Ik deed zulks en ontving dato 26 Juni '99 het volgend antwoord:

„De Crucifeer, die u mij ter determinatie toezond, is mij op het eerste gezicht niet bekend en het gemis aan rijpe of ook maar eenigszins ontwikkelde hauwen maakt eene juiste bepaling vrijwel onmogelijk. Waarschijnlijk behoort de plant tot het geslacht *Brassica* en komt dan voor zoverre ik kan nagaan, nog het beste overeen met *Br. armoracioides*, die ook vroeger reeds enkele malen als opslag werd gevonden en uit de Ukraine afkomstig is. Mocht u nog een ex. met vruchten vinden, dan houd mij voor toezending aanbevolen.”

Natuurlijk ging ik op dezelfde plaats nog eens op onderzoek uit en had het geluk nog een paar ex. te ontdekken. Tegelijk ontdekte ik op een paar andere plaatsen enkele rosetjes van wortelbladeren, die mij deden vermoeden, dat ik met eene tweejarige plant te doen had. De bloeiende

ex. besloot ik in het zaad te laten gaan. Veel geluk heb ik er evenwel niet mee. Het eene ex. werd geknakt en stierf af, doch heeft een rosetje gemaakt. Het andere ex. staat nog in bloei, doch de hauwen schieten niet op. Er heeft zeker geene bevruchting plaats gehad. Als ik het volgend jaar weer twee bloeiende ex. heb, zal ik zelf eens aan het bestuiven gaan.

Wat de rosetjes en mijn vermoeden daaromtrent betreft, ik besloot dit mee te deelen aan Dr. Goethart en ontving bij afwezigheid van ZEd. antwoord van Dr. Vuyck, die mij schreef:

„*Brassica elongata* Ehrh. var. *armoracioides* Cern. is tweejarig of overblijvend. Zij bezit de merkwaardige eigenschap, dat, naarmate zij meer mishandeld wordt, zij des te meer uitloopers maakt; die het volgend jaar weder bloeien, waardoor zij gemakkelijk stand houdt op plaatsen, waarop zij eenmaal is opgeslagen.”

Toen ik ZEd. een paar dagen later weer iets toezond, vroeg ik hem, of wij dus hier met eene nieuwe inlandsche

Brassica armoracioides.

plant te doen hadden en ik van zijn en Dr. Goethart's antwoord gebruik mocht maken voor de *Levende Natuur*. Bij het toestemmend antwoord op het laatste deel mijner vraag was nog gevoegd:

„*Brassica elongata* var. *armoracioides* is geen nieuwe indigene, daar zij reeds lang door den heer Kok Ankersmit werd waargenomen. Zie *Kruidk. Arch.* 3. 1. p. 243, 283, 312. Ook in Duitschland werd deze plant aangevoerd waargenomen en heeft ook daar eerst grooten last bij de determinatie gegeven. Men zie hierover Ascherson *Verh. Bot. Vereins der Provinz Brandenburg.*”

Hierbij zend ik u een rosetje met wortelblaren en een bloeitopje, hetwelk ik heden 18 Aug. geknakt vond en waarop voor dit jaar mijn laatste hoop gevestigd was om rijpe hauwen te krijgen. Zou de plant zich soms liever door uitloopers dan door zaad vermenigvuldigen?

En wat is nu het kenmerkende dezer plant? Alle blaren zijn ongedeeld, alleen de wortelblaren zijn grof getand. Op de laatsten bevinden zich aan de bovenvlakte stijve haren. De plant is grijsgroen, terwijl de blaren tamelijk vleezig zijn.

Nu door het bovenstaande de aandacht op deze nieuwe? plant gevestigd is en zij zoo gemakkelijk stand houdt, zou het mij niet verwonderen, als zij nog dit jaar of zeker het volgend meer waargenomen wordt.

Rotterdam.

F. D. J. Risch.